

Zakres i skutki prawne stosowania komórek rozrodczych i zarodków, w tym sytuacji prawnej dziecka urodzonego w wyniku zastosowania procedury medycznie wspomagannej prokreacji

1 Zgodnie z art. 61⁹ ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy matką dziecka jest kobieta, która je urodziła.

2 Gdy zgodę wyraża mąż biorczyni zastosowanie ma art. 62 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, zgodnie z którym jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Domniemanie tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji. Jeżeli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża. Domniemanie to nie dotyczy przypadku, gdy dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomagannej prokreacji, na którą wyraził zgodę pierwszy mąż matki. Stosownie do brzmienia art. 68 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy zaprzeczenie ojcostwa nie jest dopuszczalne, jeżeli dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomagannej prokreacji, na którą mąż matki wyraził zgodę.

3 Gdy zgodę wyraża partner biorczyni w dawstwie partnerskim (stosowane są komórki rozrodcze partnera i kobiety) Zgodnie z art. 85§ 1 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy domniemywa się, że ojcem dziecka jest ten, kto obcował z matką dziecka nie dawniej niż w trzechsetnym, a nie później niż w sto osiemdziesiątym pierwszym dniu przed urodzeniem się dziecka, albo ten, kto był dawcą komórki rozrodczej w przypadku dziecka urodzonego w wyniku dawstwa partnerskiego w procedurze medycznie wspomagannej prokreacji.

4 Gdy zgodę wyraża partner biorczyni w dawstwie innym niż partnerskie (stosowane są komórki rozrodcze od anonimowego dawcy, lub anonimowej dawczyni albo od anonimowej dawczyni i anonimowego dawcy, albo zarodka powstałego z komórek rozrodczych anonimowych dawców)

Zgodnie z art. 75¹ § 1. ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy uznanie ojcostwa następuje z dniem urodzenia się dziecka, gdy przed przeniesieniem do organizmu kobiety komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo zarodka powstałego z komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo z dawstwa zarodka mężczyzna oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że będzie ojcem dziecka, które urodzi się w następstwie procedury medycznie wspomagannej prokreacji z zastosowaniem tych komórek albo tego zarodka, a kobieta ta potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka będzie ten mężczyzna. Oświadczenia powyższe są skuteczne, gdy dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomagannej prokreacji w ciągu dwóch lat od dnia złożenia oświadczenia przez mężczyznę.

Jeżeli dziecko urodziło się po zawarciu przez matkę małżeństwa z innym mężczyzną niż ten, który uznał ojcostwo, nie ma zastosowania przepis art. 62 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zgodnie z którym jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Oznacza to, że także w takim przypadku ojcem dziecka będzie mężczyzna, który je uznał zgodnie z zasadami opisanymi powyżej.

Zgodnie z art. 81¹ ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy w przypadku gdy uznanie ojcostwa nastąpiło na podstawie art. 75¹ (czyli w wyniku procedury opisanej powyżej), ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy dziecko nie urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomagannej prokreacji, o której mowa w art. 75¹ § 1.

W przypadku złożenia oświadczenia co do uznania ojcostwa przed przeniesieniem do organizmu kobiety komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo zarodka powstałego z komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo z dawstwa zarodka, kierownik urzędu stanu cywilnego sporządza protokół, który zawiera dane wymienione w art. 63 ust. 11 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego m.in. informację, że oświadczenie konieczne do uznania ojcostwa zostało złożone przed przeniesieniem do organizmu kobiety komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo zarodka powstałego z komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo z dawstwa zarodka. Protokół ten podlega brakowaniu, jeżeli w ciągu dwóch lat od dnia złożenia przez mężczyznę oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa dziecko się nie urodziło. Jeżeli dziecko się urodzi, protokół jest dołączany do akt zbiorowych aktu urodzenia i podlega udostępnieniu na wniosek osoby, której akt dotyczy, po osiągnięciu przez nią pełnoletności, lub na żądanie sądu.

5 Stosownie do brzmienia art. 38 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności osoba urodzona w wyniku procedury medycznie wspomagannej prokreacji, w wyniku dawstwa innego niż partnerskie komórek rozrodczych lub dawstwa zarodka, po osiągnięciu pełnoletności ma prawo zapoznać się z informacjami dotyczącymi dawcy dotyczącymi lat i miejsca urodzenia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka oraz informacjami na temat stanu zdrowia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka: wyników badań lekarskich i laboratoryjnych, którym poddany był kandydat na dawcę przed pobraniem komórek rozrodczych lub kandydaci na dawców zarodka przed utworzeniem zarodka. Natomiast przedstawiciel ustawowy dziecka urodzonego w wyniku procedury medycznie wspomagannej prokreacji ma prawo zapoznać się z informacjami dotyczącymi stanu zdrowia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka: wyników badań lekarskich i laboratoryjnych, którym poddany był kandydat na dawcę przed pobraniem komórek rozrodczych lub kandydaci na dawców zarodka przed utworzeniem zarodka, jeżeli informacje te mogą przyczynić się do uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia tego dziecka. Wskazania do zapoznania się z informacjami dotyczącymi dawcy

określa lekarz prowadzący leczenie dziecka i odnotowuje je w dokumentacji medycznej.

Powyższe Informacje są udostępniane przez ministra właściwego do spraw zdrowia na wniosek osób uprawnionych do zapoznania się z nimi.

- 6 Dawcy komórek rozrodczych oraz zarodków którzy przekazali swoje komórki rozrodcze do dawstwa innego niż partnerskie albo zarodki do dawstwa zarodków nie mają dostępu do informacji na temat dalszego postępowania z przekazanymi zarodkami i komórkami oraz jakichkolwiek praw i obowiązków wobec dziecka, które urodzi się w wyniku dawstwa zarodka albo stosowania ich komórek rozrodczych. Biorkownicy komórek rozrodczych i zarodków ma prawo zapoznać się z danymi fenotypowymi dawców komórek rozrodczych i dawców zarodka.

- 7 Zarodki powstałe z komórek rozrodczych pobranych w celu dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie są przekazywane **do dawstwa zarodka** w przypadku upływu określonego w umowie terminu na przechowywanie zarodków, nie dłuższego jednak niż 20 lat, licząc od dnia, w którym zarodki zostały przekazane do banku komórek rozrodczych i zarodków w celu ich przechowywania, albo śmierci obojga dawców zarodka albo, jeżeli zarodek został utworzony w wyniku dawstwa innego niż partnerskie - śmierci biorkownicy i jej męża lub osoby pozostającej z nią we wspólnym pożyciu. Dwudziestoletni okres przechowywania zarodków utworzonych przed 1 listopada 2015 jest liczony od 1 listopada 2015.

Zarodki utworzone i przechowywane przed dniem wejścia w życie ustawy (1 listopada 2015r.) są przekazywane do dawstwa zarodka po upływie 20 lat od dnia wejścia w życie ustawy o leczeniu niepłodności, chyba że wcześniej zostaną przekazane do dawstwa zarodka lub w przypadku śmierci biorkownicy i jej męża lub osoby pozostającej z nią we wspólnym pożyciu. Zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności, zgoda dawców zarodka na przekazanie zarodków do dawstwa zarodków, może przez nich zostać wycofana w formie pisemnej, do momentu rozpoczęcia procedury wspomaganey prokreacji, w której za zostać zastosowany zarodek.

Informacja o sposobie gromadzenia i ochrony danych osobowych, środkach bezpieczeństwa prowadzących do ochrony danych oraz o tajemnicy lekarskiej.

W celu przeprowadzenia procedury medycznie wspomaganey prokreacji gromadzone są dane osób biorących udział w tej procedurze. Zgromadzone dane (w szczególności zawarte w złożonych zgodach i oświadczeniach) będą przechowywane oraz przetwarzane przez Podmiot wyłącznie w celu i zakresie przewidzianym w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności. Podmiot przetwarza dane osobowe zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Jako administrator danych stosuje odpowiednie środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a w szczególności zabezpiecza dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabraniam przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem. Prowadzi on także wymaganą przepisami dokumentację.

Zgodnie z Art. 37 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności

- 1 W celu identyfikacji dawców i biorkownic komórek rozrodczych przekazanych w celu dawstwa innego niż partnerskie oraz dawców i biorkownic zarodków oraz w celu monitorowania procesu medycznie wspomaganey prokreacji tworzy się rejestr dawców komórek rozrodczych i zarodków, zwany dalej "rejestrem".
- 2 W rejestrze zamieszcza się następujące dane:
 - 2.1 niepowtarzalne oznakowanie identyfikujące dawcę komórek rozrodczych lub dawców zarodka;
 - 2.2 rok i miejsce urodzenia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka;
 - 2.3 informacje na temat stanu zdrowia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka: wyniki badań lekarskich i laboratoryjnych, którym poddany był kandydat na dawcę przed pobraniem komórek rozrodczych lub kandydaci na dawców zarodka przed utworzeniem zarodka;
 - 2.4 dane fenotypowe dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka określonych zgodnie z art 37. ust 6 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności tj (kolor oczu, kolor włosów, kształt włosów, budowę ciała, rasę i grupę etniczną)
 - 2.5 datę pierwszej rejestracji dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka;
 - 2.6 wykaz, niepowtarzalne oznakowanie identyfikujące i charakterystykę komórek rozrodczych lub zarodków pobranych, przetworzonych, przetestowanych, przechowywanych i zastosowanych w procedurze medycznie wspomaganey prokreacji;
 - 2.7 nazwę (firmę) i adres podmiotu leczniczego, w którym komórki rozrodcze lub zarodki zostały pobrane, przetworzone lub przetestowane, oraz datę wykonania tych czynności;
 - 2.8 nazwę (firmę) i adres banku komórek rozrodczych i zarodków, w którym komórki rozrodcze lub zarodki są przechowywane, oraz datę rozpoczęcia i zakończenia przechowywania;
 - 2.9 nazwę (firmę) i adres ośrodka medycznie wspomaganey prokreacji, który zastosował komórki rozrodcze lub zarodki w procedurze medycznie wspomaganey prokreacji;
 - 2.10 numer PESEL biorkownicy komórek rozrodczych lub zarodków, a w przypadku osoby, która nie ma nadanego numeru PESEL - imię, nazwisko, serię i numer dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość;
 - 2.11 datę i rodzaj zastosowanej u biorkownicy komórek rozrodczych lub zarodków procedury medycznie wspomaganey prokreacji;
 - 2.12 informacje dotyczące przebiegu i wyników zastosowanej u biorkownicy komórek rozrodczych lub zarodków procedury medycznie wspomaganey prokreacji, w tym informację o liczbie utworzonych lub przeniesionych zarodków;
 - 2.13 przekazane przez biorkownicę ośrodkowi medycznie wspomaganey prokreacji informacje o przebiegu ciąży, dacie urodzin, płci i stanie zdrowia w chwili urodzenia dziecka urodzonego w wyniku procedury medycznie wspomaganey prokreacji;

- 2.14 informację o wycofaniu zgody dawcy na zastosowanie pobranych od niego komórek rozrodczych albo zgody dawców zarodka na przekazanie zarodka.
- 2.15 Dane, o których mowa w ust. 2, podlegają anonimizacji w sposób pozwalający na techniczne pozyskiwanie danych udostępnianych przez ministra właściwego do spraw zdrowia osobom, o których mowa w art. 38 ust. 2 i 3.
- 3 Minister właściwy do spraw zdrowia udostępnia dane, o których mowa w ust. 2, ośrodkom medycznie wspomaganej prokreacji, na ich wniosek, w zakresie koniecznym dla doboru dawców pod względem medycznym i fenotypowym w ramach prowadzenia procedury medycznie wspomaganej prokreacji.
- 4 Administratorem danych gromadzonych w rejestrze jest minister właściwy do spraw zdrowia.
- 5 Dane przetwarzane w rejestrze podlegają ochronie na poziomie wysokim, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 39a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 i 1662), i są chronione przed dostępem do nich osób nieuprawnionych.
- 6 Rejestr prowadzony jest w systemie teleinformatycznym. Podmiotem odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemu teleinformatycznego rejestru jest jednostka podległa ministrowi właściwemu do spraw zdrowia właściwa w zakresie systemów informacyjnych w ochronie zdrowia. (...)

Stosownie do brzmienia art. 38 ust. 1. dane gromadzone w rejestrze są objęte tajemnicą i mogą być udostępniane wyłącznie osobom uprawnionym i w zakresie wynikającym z przepisów ustawy.

Natomiast zgodnie z art. 47 ustawy 1. Ośrodek medycznie wspomaganej prokreacji oraz bank komórek rozrodczych i zarodków są obowiązane przechowywać dokumentację dotyczącą wykonywanych czynności, w tym rodzajów i ilości komórek rozrodczych i zarodków, pobranych, przetestowanych, zakonserwowanych, przetworzonych, przechowywanych i dystrybuowanych lub w inny sposób wykorzystanych, a także dotyczącą ich pochodzenia oraz miejsca docelowego niezbędnej do monitorowania komórek rozrodczych i zarodków na wszystkich etapach przez 90 lat od dnia jej utworzenia w celu zastosowania u ludzi w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji, w sposób umożliwiający identyfikację dawców i biorczyni komórek rozrodczych i zarodków.

W przypadku przekazywania komórek rozrodczych lub zarodków pomiędzy bankami komórek rozrodczych i zarodków dokumentacja dotycząca przechowywania komórek rozrodczych lub zarodków jest przekazywana wraz z komórkami rozrodczymi lub zarodkami.

Tajemnica lekarska uregulowana jest w art. 40 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 464)

Art. 40. 1. Lekarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy:

- 1) tak stanowią ustawy;
- 2) badanie lekarskie zostało przeprowadzone na żądanie uprawnionych, na podstawie odrębnych ustaw, organów i instytucji; wówczas lekarz jest obowiązany poinformować o stanie zdrowia pacjenta wyłącznie te organy i instytucje;
- 3) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;
- 4) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych dla pacjenta skutkach jej ujawnienia;
- 5) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie lekarzowi sądowemu;
- 6) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innemu lekarzowi lub uprawnionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.

2a. W sytuacjach, o których mowa w ust. 2, ujawnienie tajemnicy może nastąpić wyłącznie w niezbędnym zakresie.

3. Lekarz, z zastrzeżeniem sytuacji, o których mowa w ust. 2 pkt 1-5, jest związany tajemnicą również po śmierci pacjenta.

4. Lekarz nie może podać do publicznej wiadomości danych umożliwiających identyfikację pacjenta bez jego zgody.